

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

16 04 20 26

м. Київ

№ 644

Про внесення змін до Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти

Відповідно до абзацу другої частини другої статті 42 Закону України «Про повну загальну середню освіту», пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з урахуванням листа Державної служби якості освіти України від 04 березня 2026 року № 01/01-22/465,

НАКАЗУЮ:

1. Внести зміни до Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 30 листопада 2020 року № 1480, затвердивши їх у новій редакції, що додається.

2. Директорату шкільної освіти (Кільдерова Інна) і Державній службі якості освіти України (Гурак Руслан) забезпечити оприлюднення цього наказу на офіційних вебсайтах Міністерства освіти і науки України та Державної служби якості освіти України.

3. Департаменту забезпечення документообігу, контролю та інформаційних технологій (Єрко Інна) у встановленому порядку зробити відмітку в справах архіву.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Кузьмичову Надію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і
науки України
30.11.2020 № 1480
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
16 04 20 № 641)

**Методичні рекомендації
з питань формування внутрішньої системи забезпечення
якості освіти у закладах загальної середньої освіти**

Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти (далі – заклади освіти) розроблені з метою надання методичної допомоги¹ керівникам та іншим педагогічним працівникам закладів освіти в організації роботи з визначення політики забезпечення якості освітньої діяльності, формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти (далі – внутрішня система), розробленні інструментарію для її аналізу та оцінювання.

У цих Методичних рекомендаціях під внутрішньою системою розуміється сукупність умов, процедур і заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання учнів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють всебічному розвитку особистості учнів.

Існування внутрішньої системи дає можливість закладу освіти: підвищувати якість освітніх послуг і забезпечувати довіру до результатів навчання;

створювати умови навчання та праці, які забезпечують партнерство учасників освітнього процесу;

отримувати постійний зворотній зв'язок від учасників освітнього процесу щодо якості освіти, відзначати успішні практики та вчасно реагувати на виявлені проблеми;

приймати обґрунтовані управлінські рішення, які спрямовані на підвищення якості освіти та освітньої діяльності;

постійно вдосконалювати освітнє середовище, систему оцінювання учнів, педагогічну діяльність, управлінські процеси закладу освіти;

¹ Державна служба якості освіти України відповідно до своїх повноважень може надавати закладам загальної середньої освіти більш детальні рекомендації щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

забезпечити прозорість діяльності закладу освіти і готовність до змін в інтересах учасників освітнього процесу;

забезпечити дотримання цінностей, принципів і правил академічної доброчесності, що визначені Законом України «Про академічну доброчесність».

Рекомендуємо формувати внутрішню систему з урахуванням таких етапів:

- 1) визначення компонентів внутрішньої системи;
- 2) забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи;
- 3) самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти (далі – самооцінювання) для їх подальшого вдосконалення.

Визначені закладом освіти компоненти внутрішньої системи, необхідні умови їх функціонування та розвитку, механізм самооцінювання відображаються у тексті Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти (далі – Положення про внутрішню систему), яке затверджується керівником закладу освіти після обговорення та погодження на засіданні педагогічної ради.

Зважаючи на те, що система забезпечення академічної доброчесності, що ґрунтується на цінностях, принципах і правилах академічної доброчесності, в освітній діяльності є складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти, закладу освіти у Положенні про внутрішню систему доцільно передбачити розділ «Забезпечення академічної доброчесності у закладі загальної середньої освіти» (далі – розділ «Забезпечення академічної доброчесності»).

Рекомендуємо для забезпечення комплексного розгляду питань, пов'язаних із формуванням внутрішньої системи, та колегіального розроблення Положення про внутрішню систему створити робочу групу. До її складу доцільно включити не лише керівника закладу освіти та його заступників (далі – керівництво) та інших педагогічних працівників, а й учнів, батьків або інших законних представників учнів (далі – батьки), експертів у сфері загальної середньої освіти, працівників місцевих органів управління освітою, представників місцевої територіальної громади, громадськості тощо.

Для формування внутрішньої системи важливо розвивати культуру педагогічного партнерства, налагодити співпрацю педагогічних працівників з учнями, їхніми батьками, громадськістю.

Також важливо враховувати тип закладу освіти, його місцезнаходження, особливості учнівського та педагогічного колективів, рівень(ні) освіти, на якому(их) провадить діяльність заклад освіти, інші особливості його діяльності.

Визначення компонентів внутрішньої системи

З урахуванням частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту» внутрішня система може містити такі компоненти:

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти безпечного, здорового та інклюзивного чи спеціального освітнього середовища із забезпеченням універсального дизайну та розумного пристосування;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Зазначені компоненти можливо логічно згрупувати за чотирма напрямками освітньої діяльності закладу освіти:

- освітнє середовище;
- система оцінювання здобувачів освіти;
- педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти;
- управлінські процеси закладу освіти.

Саме за такими напрямками здійснюється оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти під час інституційного аудиту відповідно до пункту 6 Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 09 січня 2019 року № 17, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 березня 2019 року за № 250/33221 (зі змінами) (далі – наказ № 17)².

² Наказ доступний за посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text>

З огляду на це, заклад освіти може використовувати підхід до формування внутрішньої системи, що синхронізується із системою оцінювання під час інституційного аудиту. Це дозволить порівняти результати зовнішнього оцінювання та самооцінювання. У такому випадку самооцінювання відбуватиметься відповідно до напрямів, вимог/правил, критеріїв, індикаторів, що використовуються під час проведення інституційного аудиту закладу освіти (додаток 1 до наказу № 17).

Заклад освіти в рамках власної академічної та організаційної автономії може обрати інший підхід до формування внутрішньої системи, врахувавши основні компоненти такої системи, визначені законодавством (частиною третьою статті 41 Закону України «Про освіту»), а також визначивши інші заходи, які забезпечують якість освіти.

Зважаючи на вимоги частин сьомої та восьмої статті 42 Закону України «Про освіту», у розділі «Забезпечення академічної доброчесності» на засіданні педагогічної ради, як основного колегіального органу управління закладом освіти, мають бути розглянуті й погоджені види академічної відповідальності учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) та порядок виявлення і встановлення фактів порушення академічної доброчесності. Види академічної відповідальності здобувачів освіти мають бути погоджені також із вищим органом самоврядування здобувачів освіти відповідного закладу (за наявності).

У ході формування розділу «Забезпечення академічної доброчесності» варто також звернути увагу на норми, визначені Законом України «Про академічну доброчесність», зокрема, у частині порушень академічної доброчесності (стаття 17), заходів реагування на порушення академічної доброчесності (стаття 19), принципів та основних правил реагування на порушення академічної доброчесності (стаття 20), академічної відповідальності (стаття 21), санкцій за порушення академічної доброчесності (стаття 22).

Забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи

Рекомендуємо розпочинати формування внутрішньої системи з визначення стратегії (політики) забезпечення якості освіти. Вона фіксує орієнтири функціонування внутрішньої системи та має враховувати інтереси учасників освітнього процесу щодо якості освітніх послуг і реалізації інших їхніх прав, а також засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, визначені у статті 6 Закону України «Про освіту».

Стратегія (політика) забезпечення якості освіти має бути орієнтована на забезпечення:

- відповідності результатів навчання учнів державним стандартам освіти;
- партнерства у навчанні та професійній взаємодії;

- недискримінації, запобігання та протидії булінгу (цькуванню);
- академічної доброчесності у педагогічній діяльності, навчальній діяльності здобувачів освіти та під час оцінювання результатів їхньої академічної діяльності;
- прозорості та інформаційної відкритості діяльності закладу освіти;
- умов для безперервного професійного зростання педагогічних працівників;
- справедливого та об'єктивного оцінювання результатів навчання учнів, а також професійної діяльності педагогічних працівників;
- умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів (у разі потреби);
- академічної свободи педагогічних працівників.

Заклад освіти може визначати і впроваджувати інші орієнтири, зважаючи на потреби учасників освітнього процесу та особливості діяльності закладу освіти. Важливим є розуміння та сприйняттями учасниками освітнього процесу таких орієнтирів, їх спільне визначення та реалізація.

Інші компоненти внутрішньої системи, визначені частиною третьою статті 41 Закону України «Про освіту» (система та механізми забезпечення академічної доброчесності; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання учнів тощо), формуються з урахуванням визначених закладом освіти політик, за допомогою певних процедур (заходів або окремих дій, що здійснюються у певному порядку, для забезпечення якості освіти в закладі освіти).

Система та механізми забезпечення академічної доброчесності є важливим компонентом внутрішньої системи, який стосується усіх учасників освітнього процесу. Його формування спрямоване на недопущення таких видів порушень академічної доброчесності, як академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, що визначені Законом України «Про освіту», а також такі форми обману, як: надання педагогічними працівниками та іншими особами допомоги учням під час проходження ними підсумкового оцінювання (семестрового та річного), державної підсумкової атестації, не передбаченої умовами та/або процедурами їх проходження; використання учнем під час контрольних заходів непередбачених допоміжних матеріалів та/або технічних засобів; проходження процедури оцінювання результатів навчання замість інших осіб; необ'єктивне оцінювання компетентностей педагогічних працівників під час атестації (частина четверта статті 43 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

Варто також звернути увагу на те, що до видів порушень академічної доброчесності, визначених статтею 43 Закону України «Про повну загальну

середню освіту», Законом України «Про академічну доброчесність» додано ще «недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом» (пункт 7 частини першої статті 18). В умовах стрімкого розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій на це порушення варто звертати особливу увагу.

Основними принципами академічної доброчесності є: пріоритетність забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти шляхом застосування відповідних методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення; відкритість інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них; нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушення академічної доброчесності; повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність прав інтелектуальної власності; уникнення конфлікту інтересів.

Критерії, правила і процедури оцінювання результатів навчання розробляються на основі визначених законодавством критеріїв оцінювання шляхом їх конкретизації відповідно до навчальних предметів (інтегрованих курсів), форм організації освітнього процесу, видів діяльності учнів. Відповідні критерії, правила і процедури оцінювання, а також вибір шкали оцінювання (визначеної законодавством або власної) мають бути обґрунтованими, сформульованими у зрозумілій для батьків та учнів формі, а також оприлюднені. Процедури проведення різних видів оцінювання (формульованого, поточного, тематичного, семестрового, річного, державної підсумкової атестації, що проводяться в закладі освіти) мають бути прозорими та відповідати політиці (політикам) щодо оцінювання, визначеній(ими) закладом освіти, наприклад, політиці справедливого та об'єктивного оцінювання результатів навчання учнів, політиці забезпечення компетентнісного підходу в оцінюванні результатів навчання учнів.

Критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників застосовуються з метою організації безперервного розвитку педагогічних працівників, створення умов для вдосконалення ними власних професійних компетентностей. Критерії оцінювання діяльності педагогічних працівників визначаються з урахуванням відповідних професійних стандартів. Процедурями оцінювання педагогічної діяльності можуть бути розроблення та використання певної шкали такого оцінювання (відповідно до визначених критеріїв оцінювання), проведення внутрішнього моніторингу в закладі освіти, визначення професійних компетентностей або окремих знань, умінь педагогічного працівника, які потребують удосконалення та педагогічної підтримки (за потреби).

Критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти мають ураховувати, що така діяльність спрямована на забезпечення якості освіти в закладі освіти і ґрунтується на

неухильному дотриманні вимог законодавства. Управлінський цикл у закладі освіти передбачає стратегічне та поточне планування освітньої діяльності, організацію освітнього процесу, здійснення моніторингу виконання поставлених завдань та інші дії. Важливими процедурами, що забезпечують якість управлінських процесів, є планування діяльності закладу освіти, визначення режиму його роботи, прийняття на роботу та звільнення працівників, забезпечення відкритого доступу до певної інформації, визначеної законодавством, реагування на звернення, випадки булінгу (цькування) тощо.

Забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи учнів, реалізується через процедури добору педагогічних кадрів, ініціювання перед засновником закладу освіти питань щодо розвитку матеріально-технічної бази, використання інформаційних ресурсів (ресурси бібліотеки, створювані або використовувані педагогічними працівниками освітні ресурси, електронні засоби комунікації учасників освітнього процесу) тощо.

Забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти сприяє обґрунтованому прийняттю рішень та оптимізує управлінські процеси. До відповідних процедур належать: створення баз даних про учнів та/або працівників закладу, використання системи електронного документообігу в закладі освіти, використання електронних ресурсів для комунікації членів педагогічного колективу тощо.

Створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування забезпечує реалізацію прав усіх учнів на освіту, їхню мотивацію до навчання, фізичну, психологічну та соціальну безпеку, комфортні умови праці та навчання. Процедурами, що забезпечують інклюзивне середовище в закладі освіти, можуть бути: розроблення індивідуальних програм розвитку для осіб з особливими освітніми потребами, використання ресурсних кімнат, налагодження роботи команди психолого-педагогічного супроводу, моніторинг потреб учасників освітнього процесу для адаптації освітнього середовища тощо.

Крім зазначених процедур, за допомогою яких реалізуються різні компоненти внутрішньої системи, заклад освіти може розробляти власні процедури забезпечення функціонування внутрішньої системи, а також процедури вивчення її ефективності.

Самооцінювання

Внутрішня система забезпечення якості освіти закладу не може бути ефективною без проведення щорічного самооцінювання його освітніх і управлінських процесів, що має забезпечити поліпшення прозорості, управління закладом освіти та його внутрішньої системи. Самооцінювання заклад освіти може проводити з використанням інформаційно-комунікаційних систем, рекомендованих Державною службою якості освіти України.

Рекомендуємо визначити механізм самооцінювання та періодичність проведення самооцінювання.

Для проведення самооцінювання заклад освіти може застосовувати власний механізм, що враховує особливості діяльності закладу освіти, або механізм оцінювання, що застосовується під час інституційного аудиту.

Відповідно до підходу, що застосовується під час інституційного аудиту, компоненти внутрішньої системи згруповані за чотирма напрямками, кожен з яких описано за відповідними вимогами/правилами, виконання яких дозволяє забезпечити якість освіти та освітньої діяльності в закладі освіти.

Для оцінювання виконання (вимірювання) вимог/правил слугують:

критерії (підстави для оцінювання);

індикатори (показники, що відображають стан об'єктів спостереження, їх якісні або кількісні характеристики);

методи збору відповідної інформації, яка підлягає аналізу та оцінюванню.

Самооцінювання може здійснюватись відповідно до таких моделей:

щорічне комплексне самооцінювання (за всіма компонентами внутрішньої системи);

щорічне самооцінювання за певними напрямками освітньої діяльності, а також періодичне комплексне самооцінювання;

щорічне комплексне самооцінювання за окремими рівнями освіти, на яких заклад освіти провадить освітню діяльність (початкова, базова, профільна середня освіта);

інша модель, визначена закладом освіти.

Комплексне самооцінювання якості освітніх і управлінських процесів доцільно проводити після визначення всіх компонентів внутрішньої системи та умов їх функціонування, що закріплюються Положенням про внутрішню систему (для з'ясування обсягу діяльності щодо формування внутрішньої системи), а також за рік до проведення планового інституційного аудиту в закладі освіти.

При обранні будь-якої моделі самооцінювання рекомендуємо проводити його впродовж навчального року. Доцільно визначити в закладі освіти особу, відповідальну за проведення самооцінювання.

Інформацією, яка підлягає аналізу під час самооцінювання, можуть бути результати внутрішніх моніторингів освітніх і управлінських процесів закладу освіти, а також зовнішніх моніторингів, проведених органами управління у сфері освіти, міжнародними установами, громадськими організаціями тощо.

Внутрішні моніторинги можуть проводитися для відстеження динаміки результатів навчання учнів, якості викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів), відвідування учнями закладу освіти, ефективності управлінських процесів тощо.

Механізм підготовки та проведення моніторингу визначається Порядком проведення моніторингу якості освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 16 січня 2020 року № 54, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 лютого 2020 року за № 154/34437³. Для проведення моніторингу обов'язковими є розроблення його програми та оприлюднення його результатів на вебсайті закладу освіти (у разі його відсутності - на вебсайті засновника).

Для організації самооцінювання рекомендуємо передбачити:

збір та аналіз інформації, отриманої за допомогою під час спостереження, опитування та вивчення документації;

узагальнення результатів самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти;

обговорення та оприлюднення результатів самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти.

Збір та аналіз інформації, отриманої під час опитування, спостереження та вивчення документації

Для проведення самооцінювання освітньої діяльності рекомендуємо використовувати такі методи збору інформації:

опитування учасників освітнього процесу (анкетування, індивідуальне інтерв'ю, фокус-групове дослідження);

спостереження (за освітнім середовищем, проведенням навчальних занять тощо);

вивчення документації закладу освіти.

Вибір методу має забезпечити отримання релевантної інформації для всебічного вивчення та об'єктивного самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти.

Окремі методи збору інформації (опитування, спостереження за проведенням навчальних занять) можуть застосовуватися з використанням цифрових технологій (з метою розвитку сфери цифровізації освіти, в умовах

³ Наказ доступний за посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>

віддаленості учасників освітнього процесу під час дистанційного навчання, карантинних обмежень тощо).

Кожен із методів збору інформації має особливості щодо застосування та оброблення результатів.

Опитування може бути письмовим (анкетування) або усним (інтерв'ю).

Анкетування дозволяє отримати інформацію про ставлення учасників освітнього процесу до певних питань діяльності закладу. У ході анкетування можуть використовуватися анкети для педагогічних працівників, учнів та батьків.

Анкетування передбачає складання форми (бланка) анкети. У разі проведення анкетування онлайн доцільно використовувати цифрові ресурси, що дозволяють автоматизоване оброблення відповідей.

Водночас варто брати до уваги, що анкети можуть бути закритого, відкритого, напівзакритого типу або комбінованими.

Використання анкети закритого типу полегшує обробку даних і узагальнення результатів, проте обмежують відповіді респондентів певними рамками.

Якщо мета дослідження полягає у тому, щоб отримати оцінку освітніх та управлінських процесів учасниками, зворотній зв'язок щодо ефективності певної політики, рекомендовано опитати якомога більше учасників освітнього процесу та використовувати анкети закритого типу.

Якщо мета дослідження полягає в більш глибокому аналізі ставлень, позицій та настроїв учасників освітнього процесу, узагальненні їх ідей або пропозицій, доцільно застосовувати відкриті анкети.

Комбіновані анкети дозволяють оптимально поєднати питання, що потребують кількісного та якісного аналізу в одному опитувальнику.

Індивідуальне інтерв'ю дає можливість отримати конкретизовану інформацію щодо ставлення особи до проблеми та/або явища в закладі освіти. Індивідуальне інтерв'ю може бути структурованим, неструктурованим та напівструктурованим.

Неструктуроване інтерв'ю може містити одне або кілька значних за змістом питань, які потребують розповіді у відповідь (наприклад, «Розкажіть, будь ласка, як Ви реалізуєте політику академічної доброчесності в закладі освіти»). Такий тип інтерв'ю застосовується, якщо необхідно детально вивчити досвід кожного респондента з окремого питання. При цьому доцільно застосовувати протокольну фіксацію відповідей (можливо аудіо- або відеофіксацію) для детального аналізу одержаної інформації.

Структуроване інтерв'ю проводиться за заздалегідь підготовленим планом розмови, містить низку запитань, які передбачають чіткі відповіді (наприклад, «Які види оцінювання Ви використовуєте для перевірки ключових компетентностей?»). Такий підхід застосовується, якщо необхідно зібрати інформацію з різних питань у досить великій кількості респондентів. Фіксація відповідей може здійснюватися на бланках опитування або спеціально підготовлених формах.

Напівструктуроване інтерв'ю також передбачає наявність орієнтовного плану розмови, водночас він може бути модифікований залежно від відповідей респондента у ході інтерв'ю. Фіксація відповідей відбувається у способи, зазначені для структурованого та неструктурованого інтерв'ю.

Групове інтерв'ю (фокус-групове дослідження) передбачає проведення співбесіди на визначену тему з групою осіб (від 6 до 12). Учасники групи спілкуються між собою, а модератор спрямовує дискусію, щоб охопити заявлену тему та надати можливість висловитися всім учасникам. Фіксація результатів може здійснюватися організатором фокус-групи (у тому числі, за допомогою технічних пристроїв) або третьою особою.

Загалом, інтерв'юер обов'язково повідомляє респондентів про фіксацію відповідей та спосіб, в який вона буде здійснюватися (незалежно від виду і типу інтерв'ю).

Спостереження в освітньому процесі може здійснюватись за станом освітнього середовища, проведенням навчальних занять тощо.

Спостереження за станом освітнього середовища дає можливість зафіксувати наявність чи відсутність необхідної для освітнього процесу матеріально-технічної бази, забезпечення інклюзивності середовища, дотримання санітарно-гігієнічних вимог, норм охорони праці та безпеки життєдіяльності, визначити дієвість плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти, проаналізувати культуру взаємовідносин у закладі освіти тощо.

Крім керівництва закладу освіти та/або особи, відповідальної за проведення самооцінювання, до проведення спостереження за станом освітнього середовища доцільно залучати батьків і представників органів самоврядування в закладі освіти.

Спостереження за проведенням навчального заняття допомагає оцінити рівень педагогічної діяльності вчителів, потреби в розвитку їх професійних компетентностей або надання їм підтримки, систему оцінювання навчальної діяльності учнів. У ході такого спостереження важливо звернути увагу на:

- формування та розвиток ключових компетентностей у здобувачів освіти;
- спрямованість навчального заняття на формування в учнів ціннісних ставлень;

роботу учнів під час навчального заняття;

оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття, зокрема реалізацію засад формування оцінювання;

використання інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, обладнання, засобів навчання;

комунікацію педагогічного працівника та учнів;

організацію роботи з особами з особливими освітніми потребами (у разі їх наявності).

Вивчення документації закладу освіти дає можливість отримати інформацію щодо освітньої діяльності закладу, а також забезпечує умови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі аналізу задокументованих процесів у закладі освіти.

Наприклад, вивчення класного журналу з метою аналізу динаміки результатів навчання учнів може забезпечити одержання додаткової інформації щодо вивчення справедливості та об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів, відвідування ними навчальних занять, особливостей планування роботи педагогічних працівників тощо. За допомогою вивчення протоколів засідань педагогічної ради закладу освіти можна одержати інформацію щодо відповідності ухвалених педагогічною радою рішень змісту стратегії розвитку закладу освіти, а також оперативним завданням і потребам, напрямів професійного розвитку, актуальних для педагогічних працівників закладу освіти, системності роботи з питань адаптації учнів до навчання, забезпечення інклюзивності освітнього середовища тощо.

Узагальнення результатів самооцінювання

Інформація, одержана в ході опитування, спостереження та вивчення документації, узагальнюється та на її основі визначаються тенденції в організації освітніх і управлінських процесів закладу освіти, досягнення та труднощі у формуванні внутрішньої системи.

З метою об'єктивного самооцінювання узагальнена інформація зіставляється з описом вимог/правил організації освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що визначені закладом освіти та відповідно містяться у Положенні про внутрішню систему.

Здійснюючи самооцінювання, заклад освіти може брати до уваги орієнтовні рівні оцінювання якості освітньої діяльності та ефективності внутрішньої системи, що визначаються під час інституційного аудиту (для кожного напрямку освітньої діяльності закладу освіти): перший (високий), другий (достатній), третій (вимагає покращення), четвертий (низький). Опис цих рівнів міститься у додатку 2 до Методики оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти під час

інституційного аудиту, затвердженої наказом Державної служби якості освіти України від 09 січня 2020 року № 01-11/1 (в редакції наказу від 27 серпня 2020 року № 01-11/42)⁴.

Привертаємо увагу, що маючи автономію, заклад освіти може самостійно визначати рівні самооцінювання власної діяльності або запроваджувати інші способи вимірювання рівня освітньої діяльності та ефективності внутрішньої системи.

Обговорення та оприлюднення результатів самооцінювання

Результати самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти доцільно розглянути на засіданні педагогічної ради, обговорити з представниками учнів і батьків. До розгляду/обговорення можуть залучатися представник засновника закладу освіти, експерти у сфері загальної середньої освіти та управління тощо.

Для забезпечення прозорості та інформаційної відкритості закладу освіти рекомендуємо оприлюднювати результати самооцінювання. Їх може бути включено до річного звіту про діяльність закладу освіти, який оприлюднюється на вебсайті закладу освіти (у разі відсутності – вебсайті засновника) відповідно до частини другої статті 30 Закону України «Про освіту». Також за рішенням закладу освіти результати самооцінювання можуть бути оприлюднені окремо.

Загалом інформація, отримана під час самооцінювання, може бути використана в цілях:

прийняття відповідних управлінських рішень для вдосконалення внутрішньої системи;

визначення пріоритетних напрямів удосконалення освітніх і управлінських процесів закладу освіти;

аналізу тенденцій в освітній діяльності закладу освіти і коригування його річного плану роботи та/або стратегії розвитку закладу (у разі потреби);

аналізу динаміки оцінювання освітньої діяльності закладу освіти педагогічними працівниками, учнями, батьками (шляхом співставлення результатів опитування учасників освітнього процесу впродовж кількох років).

⁴ Додаток доступний за посиланням: <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/16-04-2019/23-04-2019/1344-orientovni-rivni-iakosti-osvitnikh-ta-upravlinskykh-protsesiv-dlia-samootsiniuvannia-zakladu-osvity>

Положення про внутрішню систему

Положення про внутрішню систему, що розробляється закладом освіти, може визначати:

цілі внутрішньої системи;

компоненти внутрішньої системи (окремої уваги потребує визначення стратегії (політики) і процедур забезпечення якості освіти);

періодичність і механізм самооцінювання, тобто опис правил і критеріїв самооцінювання окремих компонентів внутрішньої системи або напрямів оцінювання, вимірювальні показники результатів, на які впливатимуть освітні та управлінські процеси, а також методи збору інформації.

Розроблений проект Положення про внутрішню систему доцільно попередньо обговорити за участю представників педагогічного та учнівського колективів, батьків. У разі наявності обґрунтованих та доцільних пропозицій та зауважень проект доопрацьовується.

Положення про внутрішню систему схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником (частина четверта статті 38, частина третя статті 40 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

Доцільно ознайомити всіх учасників освітнього процесу зі стратегією (політикою) забезпечення якості освіти в закладі освіти та процедурами її втілення.

Заклади освіти зобов'язані оприлюднювати на своїх вебсайтах, а у разі їх відсутності – на офіційних вебсайтах своїх засновників Положення про внутрішню систему та внутрішні акти, що визначають політики, заходи та процедури забезпечення академічної доброчесності (розділ «Забезпечення академічної доброчесності» або окремі внутрішні акти).

**Генеральний директор
директорату шкільної освіти**

Інна КІЛЬДЕРОВА